

Spis treści

Contents	11
Wykaz najczęściej używanych skrótów	17
Wstęp	19

Rozdział I

EWOLUCJA POJMOWANIA BEZPIECZEŃSTWA W NAUCE O STOSUNKACH MIĘDZYNARODOWYCH 27

1. Ogólne rozumienie bezpieczeństwa	27
2. Typologie bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych	30
3. Tradycyjne pojmowanie bezpieczeństwa	32
3.1. Bezpieczeństwo narodowe	32
3.2. Bezpieczeństwo międzynarodowe	35
4. Czynniki ewolucji bezpieczeństwa państw i systemów międzynarodowych	36
4.1. Wpływ rewolucji naukowo-technicznej	36
4.2. Delegalizacja wojny napastniczej i międzynarodowa kontrola zbrojeń	37
4.3. Wzrost roli i znaczenia podmiotów pozarządowych	38
4.4. Wzrost współzależności międzynarodowych	38
5. Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa	40
5.1. Wymiar podmiotowy	40
5.2. Wymiar przedmiotowy	40
5.2.1. Wartości	40
5.2.2. Środki i metody polityki bezpieczeństwa	42
5.2.3. Poszerzanie przestrzennej wizji bezpieczeństwa państw	43
5.2.4. Badania nad bezpieczeństwem	44
5.3. Wymiar procesualny	47
5.3.1. Ewolucja sposobów umacniania bezpieczeństwa międzynarodowego	47
5.3.2. Współzależność interesów bezpieczeństwa współczesnych państw	51
5.3.3. Współzależność między bezpieczeństwem międzynarodowym a pokojem	52
6. Postulaty badawcze	55

Rozdział II

NOWE WYZWANIA DLA POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTW I INSTYTUCJI EUROPEJSKICH

59

1. Transformacja ładu politycznego w Europie i destabilizacja systemów politycznych byłych państw socjalistycznych 59
2. Dysproporcje ekonomiczne między państwami w warunkach przyspieszonej internacjonalizacji 66
3. Migracje międzynarodowe 71
4. Konkluzje 77

Rozdział III

NOWE ZAGROŻENIA DLA BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO

79

1. Nacjonalizmy i konflikty etniczne 79
2. Zagrożenia militarne 87
 - 2.1. Od konfrontacji do kontroli zbrojeń 87
 - 2.2. Zbrojenia konwencjonalne 89
 - 2.3. Handel bronią 92
 - 2.4. Broń jądrowa i zagrożenie proliferacją 94
3. Transnarodowa przestępczość zorganizowana 97
4. Zagrożenia ekologiczne 105
 - 4.1. Zanieczyszczenia powietrza 107
 - 4.2. Zanieczyszczenia wód 109
 - 4.3. Degradacja gleb 111
 - 4.4. Składowanie odpadów 111
 - 4.5. Degradacja środowiska w wyniku rozwoju urbanizacji i infrastruktury 112
 - 4.6. Zagrożenie radioaktywne 113
5. Konkluzje 115

Rozdział IV

MECHANIZM EUROATLANTYCKI

117

1. Nowa koncepcja bezpieczeństwa NATO 117
 - 1.1. Sojusz traci przeciwnika: od konfrontacji do współpracy ze Wschodem 118
 - 1.2. Nowe postrzeganie zagrożeń 119
 - 1.3. Nowa strategia Sojuszu 120
 - 1.4. Rozszerzenie funkcji wojskowych NATO 122
 - 1.5. Stanowisko NATO wobec koncepcji Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony (ESDI) 123
 - 1.6. Propozycje współpracy polityczno-wojskowej z krajami Europy Środkowej i Wschodniej 126

2. Ewolucja struktury euroatlantyckiego mechanizmu bezpieczeństwa	130
2.1. Mechanizm funkcjonowania Sojuszu Północnoatlantyckiego	130
2.1.1. Organy NATO	130
2.1.2. Siły zbrojne NATO	132
2.2. Mechanizm współpracy partnerskiej i dialogu	133
2.2.1. Rada Współpracy Północnoatlantyckiej (NACC) i Rada Partnerstwa Euroatlantyckiego (EAPC)	133
2.2.2. Partnerstwo dla Pokoju	137
2.2.3. Stała Wspólna Rada NATO–Rosja	137
2.2.4. Dwustronne mechanizmy konsultacji i współpracy NATO–Ukraina	138
2.2.5. Śródziemnomorska Grupa Współpracy	139
2.2.6. Euroatlantyckie Centrum Koordynacji Działań w razie Katastrof	139
3. Funkcjonowanie euroatlantyckiego mechanizmu bezpieczeństwa	140
3.1. Transformacja wewnętrzna NATO	141
3.2. Stabilizowanie sytuacji w całej Europie	149
3.2.1. Udział w misjach pokojowych	149
3.2.2. Budowanie partnerskich stosunków z państwami Europy Środkowej i Wschodniej oraz rozszerzanie NATO	155
4. Konkluzje	167

R o z d z i a ł V

MECHANIZM ZACHODNIOEUROPEJSKI	169
1. Ewolucja koncepcji Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony	169
1.1. Geneza koncepcji ESDI	169
1.1.1. Punkt wyjścia	169
1.1.2. Przesłanki koncepcji ESDI	170
1.1.3. Formułowanie założeń ESDI	171
1.2. Rozwój koncepcji ESDI	176
1.2.1. Misje pokojowe (Zadania petersberskie)	176
1.2.2. Wzmacnianie obrony Europy Zachodniej	178
1.2.2.1. Budowanie zdolności operacyjnej UZE	179
1.2.2.2. Europejskie odstraszenie jądrowe	182
1.2.2.3. Współpraca w dziedzinie uzbrojenia	185
1.2.2.4. Kontrola zbrojeń i rozbrojenie	187
1.2.3. Śródziemnomorski wymiar bezpieczeństwa Europy Zachodniej UZE	188
1.2.4. Założenia polityki wschodniej	190
1.3. Redefinicja koncepcji ESDI (proklamowanie Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony – ESDP)	194
2. Ewolucja struktury zachodnioeuropejskiego mechanizmu bezpieczeństwa	201
2.1. Mechanizm funkcjonowania Unii Zachodnioeuropejskiej	202

2.1.1. Organy UZE	202
2.1.2. Siły zbrojne UZE	206
2.2. Mechanizm Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej	208
3. Funkcjonowanie zachodnioeuropejskiego mechanizmu bezpieczeństwa ...	213
3.1. Budowanie ESDI	213
3.2. Stabilizowanie sytuacji międzynarodowej	217
3.2.1. Przygotowania do prowadzenia misji petersberskich	218
3.2.2. Operacje pokojowe	220
3.2.2.1. Operacja w Zatoce Perskiej	220
3.2.2.2. Operacja na Adriatyku	220
3.2.2.3. Operacja dunajska	221
3.2.2.4. Kontyngent policyjny w Mostarze	221
3.2.2.5. Operacja rozminowywania Chorwacji	221
3.2.2.6. Wielonarodowa Doradcza Jednostka Policyjna w Albanii	222
3.2.3. Polityka w basenie Morza Śródziemnego	223
3.2.4. Polityka wschodnia	225
4. Konkluzje	229

R o z d z i a ł VI

MECHANIZM WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW 231

1. Koncepcja bezpieczeństwa WNP	232
2. Struktura mechanizmu bezpieczeństwa WNP	239
3. Funkcjonowanie mechanizmu bezpieczeństwa WNP	241
4. Konkluzje	249

R o z d z i a ł VII

MECHANIZMY WSPÓŁPRACY SUBREGIONALNEJ 251

1. Koncepcja współpracy subregionalnej na rzecz bezpieczeństwa	251
1.1. Przesłanki współpracy subregionalnej	251
1.2. Program wielopłaszczyznowej i wielopoziomowej współpracy na rzecz bezpieczeństwa	255
1.3. Projekcja roli ugrupowań subregionalnych w procesie umacniania bezpieczeństwa europejskiego	260
2. Ugrupowania subregionalne	264
2.1. Grupa Wyszehradzka	264
2.2. Inicjatywa Środkowoeuropejska	265
2.3. Współpraca nordycka: Rada Nordycka i Nordycka Rada Ministrów ..	266
2.4. Rada Bałtycka	268
2.5. Rada Państw Morza Bałtyckiego	269
2.6. Euroarktyczny Region Morza Barentsa	270
2.7. Rada Arktyczna	272
2.8. Czarnomorska Współpraca Gospodarcza	274
3. Funkcjonowanie współpracy subregionalnej na rzecz bezpieczeństwa	275

3.1. Więzy wymiany informacji w sprawach bieżących i prowadzenia konsultacji politycznych	276
3.2. Więzy współpracy sektorowej na rzecz bezpieczeństwa w subregionach	280
3.3. Więzy wspólnych inicjatyw i wystąpień wobec organizacji międzynarodowych	286
4. Konkluzje	292

R o z d z i a ł VIII

MECHANIZM PANEUROPEJSKI	294
1. Ewolucja koncepcji bezpieczeństwa KBWE/OBWE	294
1.1. Dorobek koncepcyjny KBWE z lat 1973–1989	294
1.2. Wizja wszechstronnego i kooperatywnego bezpieczeństwa niepodzielonej Europy	299
1.3. Dyskusja na temat modelu bezpieczeństwa europejskiego w XXI wieku	304
2. Struktura procesu paneuropejskiego (w ujęciu retrospektywnym)	307
2.1. Wymiary procesu paneuropejskiego	309
2.2. Mechanizm antykrzysowy	311
2.3. Mechanizm nadzoru przestrzegania przyjętych postanowień	315
2.4. Organy OBWE	315
2.5. Procedura podejmowania decyzji	321
2.6. Kwestia podmiotowości międzynarodowej OBWE	323
3. Funkcjonowanie paneuropejskiego mechanizmu bezpieczeństwa	326
3.1. Wytyczanie kierunku przemian	326
3.1.1. Podnoszenie standardu norm i zachowań międzynarodowych ..	326
3.1.2. Upowszechnianie wartości demokratycznych	329
3.2. Stabilizowanie ładu pokojowego w strefie OBWE	332
3.2.1. Dyplomacja prewencyjna i rozwiązywanie kryzysów	332
3.2.2. Stabilizowanie ładu wojskowego	340
4. Konkluzje	343

R o z d z i a ł IX

TENDENCJE OGÓLNE I DYNAMIKA INSTYTUCJONALIZACJI BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO PO ZIMNEJ WOJNIE	345
1. Nowa koncepcja bezpieczeństwa europejskiego	345
1.1. Adekwatność postrzegania wyzwań i zagrożeń	345
1.2. Koncepcja wszechstronnego i kooperatywnego bezpieczeństwa	346
1.3. Projekcja ewolucji instytucjonalizacji bezpieczeństwa europejskiego ..	348
2. Budowanie systemu komplementarnych instytucji bezpieczeństwa	349
2.1. Adaptacja istniejących instytucji do podejmowania nowych wyzwań i eliminowania zagrożeń	350
2.2. Tworzenie nowych instytucji	355
2.3. Pluralizm instytucji bezpieczeństwa	356

2.4. Budowanie nowego ładu europejskiego na podstawie wartości i instytucji zachodnich	358
3. Umacnianie bezpieczeństwa w regionie euroatlantyckim	359
3.1. Stabilizowanie sytuacji międzynarodowej	359
3.2. Asymetria gwarancji bezpieczeństwa w regionie i kształtowanie nowej równowagi partnerskiej	360
4. Nowa instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego jako proces o zmiennej intensywności i dynamice	366
Zakończenie	371
 P o s ł o w i e	
SYSTEM BEZPIECZEŃSTWA EUROPEJSKIEGO PO 11 WRZEŚNIA 2001 ROKU	374
Bibliografia	403